Prima instanță: Judecătoria Chișinău (sediul Centru), judecător Natalia Russu

Dosarul nr. 2r-1773/24
(2-24051512-02-2r-05062024)

D E C I Z I E

12 septembrie 2024 mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios administrativ
al Curții de Apel Chișinău

Instanța compusă din:
Președintele completului Ruxanda Pulbere
Judecători Dorin Dulghieru și Andrei Cașcaval

examinând, fără participarea părților, recursul declarat de Guțul Evghenia,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Guțul Evghenia împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale,

împotriva încheierii Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 16 mai 2024, prin care s-a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată înaintată de Guțul Evghenia împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale,-

a c o n s t a t a t:

Poziția instanței de fond:

1. La 8 mai 2024 Guțul Evghenia a înaintat cerere de chemare în judecată împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.
2. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 16 mai 2024, în temeiul art. 169 alin. (1) lit.a) Cod de procedură civilă, s-a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată înaintată de Guțul Evghenia împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.
3. Pentru a dispune astfel, instanța de fond a constatat că este vorba de declarația Președintelui Republicii Moldova făcută în exercitarea mandatului, situație acoperită de regula imunității reglementată de art. 81 din Constituția Republicii Moldova și art. 8 lit. a) din Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare, care constituie acea excepţie de la procedurile pentru tragere la răspundere civilă a preşedintelui pentru defăimare, limitată la cazurile în care preşedintele acţionează în exercitarea mandatului.

Solicitarea recurentului:

4. Nefiind de acord cu încheierea instanței de fond, la 20 mai 2024 Guțul Evghenia a depus recurs împotriva încheierii Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 16 mai 2024,

solicitând admiterea recursului, casarea încheierii prin care s-a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată înaintată de Guțul Evghenia împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, cu restituirea cauzei la rejudecare la faza de primire a acțiunii.

Argumentele părților:

5. În motivarea recursului Guțul Evghenia, reiterând circumstanțele de fapt și de drept invocate în cererea de chemare în judecată, a menționat că trimiterile instanţei la jurisprudenţa CEDO este selectivă şi interpretată greşit în totalitate. Instanţa nu avea cum să constate dacă au fost acele declaraţii făcute în timpul exercitării atribuţiilor funcţionale sau nu, din simplu motiv că nici nu a examinat cauza în fond. Nu au fost stabilite circumstanţele detaliate ale cauzei, nu au fost vizionate secvenţe din acea conferinţă de presă, nu au fost audiate părţile, nu s-a analizat dacă au fost respectate cerinţele legate de competenţa şefului statului etc.
6. La fel, a remarcat că este imposibil de a aprecia perioada de timp în care şeful statului este sau nu în exerciţiul funcţiei. Acest fapt urmează a fi stabilit în coraport cu atribuţiile funcţionale ale Preşedintelui. Organizarea de conferinţe de presă şi răspunderea la întrebări este o modalitate a şefului statului de a comunica, dar nu este un atribut direct al executării atribuţiilor sale. Mai mult ca atât, conferinţa de presă organizată la 18 martie 2024, depăşeşte cadrul constituţional al atribuţiilor preşedintelui, deoarece şeful statului nu are dreptul de iniţiativă a unui referendum constituţional.
7. Astfel, recurenta a conchis că evenimentul la care i-au fost aduse ofense nu avea legătură cu exercitarea directă a atribuţiilor şefului statului, iar prin refuzul de a examina cazul în fond instanța a limitat accesul recurentei la justiţie şi a refuzat să examineze orice argument din cerere.
8. De asemenea, recurenta a menționat că prin omisiunea instanţei de fond de a răspunde argumentelor invocate în cererea de chemare în judecată, recurenta este îndreptăţită să susţină că încheierea Judecătoriei Chişinău nu este suficient motivată şi că poziţia sa în cauza dată nu a fost examinată în mod echitabil, ceea ce presupune încălcarea art. 6 din Convenţia Europeană.
9. Guțul Evghenia a relevat că examinarea obiectivă a prezentei speţe şi motivarea corespunzătoare a argumentelor invocate de recurentă în cerere sunt importante pentru a garanta aplicarea corectă pe viitor a legislaţiei electorale, pentru asigurarea echităţii şi egalităţii tuturor concurenţilor electorali în faţa legii şi asigurarea, într-un final a unui proces electoral democratic şi alegeri libere.
10. Prin refuzul de a primi cererea spre examinare instanţa a interpretat eronat jurisprudenţa CEDO care este una relevantă anume cazului dat: cauza Urecheanu şi Pavlicenco vs Republica Moldova este practic identică cu situaţia supusă judecăţii.
11. Prin referința asupra cererii de recurs s-a solicitat respingerea cererii de recurs și menținerea încheierii instanței de fond, invocând că Președintelui Republicii Moldova îi este acordată imunitate în cauzele privind defăimarea. Imunitatea se referă doar la discursurile făcute în exercitarea mandatului. Astfel, o declaraţie făcută în cadrul unui discurs oficial va fi una în exercitarea mandatului şi această imunitate nu contravine dreptului de acces la justiţie garantat de art. 6 CEDO.

12. La fel, a indicat că la caz în textul cererii de recurs, recurenta indică expres și în concret că, declarația contestată a Președintelui Republicii Moldova a fost făcută în cadrul conferinței de presă despre organizarea referendumului privind aderarea Moldovei la UE din 18 martie 2024, anunțată public de către instituția prezidențială, ceea ce fără dubiu poate fi apreciat și distins că declarația contestată a Președintelui Republicii Moldova a fost făcută în exercitarea mandatului, situație acoperită de regula imunității reglementată de art. 81 din Constituția Republicii Moldova și art. 8 lit. a) din Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare și care constituie acea excepție de la procedurile pentru tragere la răspundere civilă a președintelui pentru defăimare, limitată la cazurile în care președintele acționează în exercitarea mandatului.

Termenul de declarare a recursului:

13. În conformitate cu prevederile art. 425 Cod de procedură civilă *„termenul de declarare a recursului împotriva încheierii este de 15 zile de la comunicarea încheierii”.*
14. Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău constată că prin depunerea cererii de recurs la 20 mai 2024, recurenta a respectat termenului procesual prevăzut în art. 425 din Codul de procedură civilă, or, încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) a fost emisă la 16 mai 2024.

Aprecierea instanței de recurs:

15. Analizând legalitatea și temeinica încheierii atacate, prin prisma argumentelor invocate de recurentă și a materialelor din dosar, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău conchide că recursul urmează a fi respins cu menținerea încheierii instanței de fond, reieșind din considerentele ce succed.
16. Conform art. 424 alin. (l) din Codul de procedură civilă *„curțile de apel examinează recursurile declarate împotriva încheierilor emise de judecătorii”.*
17. În condițiile art. 426 alin. (2) şi (3) din Codul de procedura civilă *„recursul se depune la instanța a cărei încheiere se atacă. Recursul împotriva încheierii se examinează în termen de 2 luni într-un complet din 3 judecători, pe baza copiei certificate sau electronice a dosarului, pe baza recursului şi a referinței la recurs, fără examinarea admisibilității şi fără participarea părților”.*
18. În conformitate cu prevederile art. 427 lit. a) din Codul de procedură civilă *„instanța de recurs, după ce examinează recursul împotriva încheierii, este în drept să respingă recursul şi să mențină încheierea.”*
19. Din materialele cauzei s-a constatat că la 8 mai 2024 Guțul Evghenia, sub protecția Legii nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare, a înaintat cerere de chemare în judecată împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.
20. În motivarea acțiunii, Guțul Evghenia a invocat că la 18 martie 2024, Președintele Republicii Moldova Sandu Maia a organizat o conferință de presă referitor la referendumul republican privind integrarea europeană. Această conferință de presă a fost anunțată public de către instituția prezidențială din timp cu invitarea mass-media și transmisiunea în direct de mai multe televiziuni, portaluri de știri, rețele sociale, iar în cadrul conferinței de presă, la întrebarea despre numirea sa, în calitate de Bașcan, ca membru al Guvernului, Președintele Sandu Maia a declarat următoarele: ”*O*****.”

21. Astfel, prin acțiunea depusă recurenta/reclamantă a solicitat repunerea în termen, constatarea încălcării drepturilor personalității sale la onoare, demnitate şi reputaţie profesională prin publicarea şi răspândirea de către Maia Sandu a informaţiilor defăimătoare în cadrul conferinţei de presă din 18 martie 2024 și obligarea pârîtei să publice o dezminţire şi scuze publice prin aceeaşi modalitate în cadrul unei conferinţe de presă.
22. În contextul contestației înaintate, Colegiul civil reține că potrivit art. 5 alin. (1) din Codul de procedură civilă *,,orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-şi apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile şi interesele legitime".*
23. Potrivit art. 6 din Codul de procedură civilă *,,instanța judecătorească exercită apărarea drepturilor, libertăților şi intereselor legitime prin somare la executarea unor obligații, prin declararea existenței sau inexistenței unui raport juridic, prin constatarea unui fapt care are valoare juridică, prin alte modalități, prevăzute de lege".*
24. În conformitate cu prevederile art. 7 alin. (1) din Codul de procedură civilă *"instanța judecătorească intentează procesul civil la cererea persoanei care revendică apărarea unui drept al său încălcat sau contestat, libertății ori a unui interes legitim".*
25. Conform art. 1 din Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare *,,prezenta lege are scopul de a garanta exercitarea dreptului la libera exprimare, precum şi un echilibru între asigurarea dreptului la libera exprimare şi apărarea onoarei, demnității, reputaţiei profesionale şi vieţii private şi de familie ale persoanei."*
26. Totodată, norma de la art. 8 lit. a) din Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare indică că ,,*nu poate fi* ***intentată*** *o acţiune cu privire la defăimare pentru declaraţia făcută de către Preşedintele Republicii Moldova şi deputaţii în Parlament în exercitarea mandatului*".
27. În corespundere cu art. 81 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova *,,Preşedintele Republicii Moldova se bucură de imunitate. El nu poate fi tras la răspundere juridică pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului."*
28. Conform art. 169 alin. (1) lit.a) Cod de procedură civilă *"judecătorul refuză să primească cererea de chemare în judecată dacă cererea nu urmează a fi judecată în instanță judecătorească în procedură civilă".*
29. Raportând dispozițiile normelor citate la circumstanțele cauzei, evaluând soluția primei instanțe în raport cu circumstanțele de fapt și de drept invocate, Colegiul consideră că criticile recurentului din recursul depus sunt neîntemeiate, iar încheierea primei instanțe legală și întemeiată, reieșind din următoarele motive.
30. Colegiul civil menționează că refuzul de a primi o cerere pe motiv că nu poate fi examinată în procedură civilă apare din două motive: (i) nu au fost respectate normele de competență generală (cererea ține de competența altui organ jurisdicțional) și (ii) inadmisibilitatea examinării cererii de instanța de judecată în procedura civilă impusă de caracterul de drept comun al procedurii civile (examinarea și soluționarea divergenților ce nu conțin o problemă legată de o anumită procedură specială).
31. Colegiul civil acceptă că imunitatea Președintelui Republicii Moldova de care acesta beneficiază în legătură cu libertatea de exprimare și care îl protejează de răspundere juridică pentru opiniile exprimate oficial, asigurându-i libertatea necesară pentru a

conduce statul fără teama de repercusiuni imediate totuși nu este absolută și nu acoperă declarațiile făcute în afara cadrului oficial.

32. Deci, determinat în situația din speță este contextul, conţinutul, scopul şi momentul în care este făcută declaraţia.
33. La caz, Guțul Evghenia, înaintând acțiunea împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia, a pretins că prin declarațiile făcute în cadrul conferinței de presă referitor la referendumul republican cu privire la integrarea europeană din 18 martie 2024, i-a fost lezată onoarea, demnitatea și reputația profesională.
34. Totodată, Guțul Evghenia a invocat că conferința de presă din 18 martie 2024 a fost anunțată public de instituția prezidențială.
35. Astfel, Colegiul civil, în acord cu poziția primei instanțe potrivit căreia Președintele Republicii Moldova beneficiază de imunitate pe perioada mandatului său pentru acțiunile și declarațiile făcute în exercițiul funcției oficiale, consideră că, în măsura în care se contestă declarația Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia făcută în cadrul conferinței de presă despre organizarea referendumului privind aderarea Moldovei la Uniunea Europeană din 18 martie 2024, anunțată public de către instituția prezidențială, urmează a fi aplicabilă excepția reglementată la art. 8 lit. a) din Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare, care constituie excepție de la procedurile pentru tragere la răspundere civilă a Președintelui pentru defăimare.
36. Or, prima instanță corect a constatat că în situația din speță însăși reclamanta a indicat expres și concret în cererea de chemare în judecată că Președintele Republicii Moldova a făcut declarația în cadrul conferinței de presă despre organizarea referendumului privind aderarea Moldovei la Uniunea Europeană din 18 martie 2024, anunțată public de către instituția prezidențială, fapt ce denotă că declarația contestată a Președintelui Republicii Moldova a fost făcută în exercitarea mandatului.
37. În concluzie, Colegiul civil, subliniind că o cerere poate fi refuzată în cadrul procedurii civile dacă aceasta nu îndeplinește condițiile specifice pentru a fi soluționată în această jurisdicție din cauza naturii acesteia, concluzionează că prima instanță corect a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată înaintată de Guțul Evghenia împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.
38. Colegiul civil nu poate reține argumentele recurentului că instanţa nu avea cum să constate dacă au fost declaraţiile făcute în timpul exercitării atribuţiilor funcţionale sau nu, din motivul că nu a examinat cauza în fond, notând că norma de la art. 8 lit. a) din Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare operează cu sintagma „*nu poate fi* ***intentată*** *o acţiune*”.
39. Respectiv, noțiunea de ***”****intentare a acțiunii”* definită și ca „*introducerea acţiunii în justiţie*” indică că nu poate fi declanșat procesul civil.
40. Respingând recursul, instanța de recurs pune în evidență faptul că, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a relevat în jurisprudența sa constantă, rezultând din prevederile art. 6 § 1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale că, nu se impune motivarea în detaliu a unei decizii prin care o instanță de recurs, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge recursul declarat împotriva sentinței pronunțate de o instanță inferioară, ca fiind lipsit de șanse de succes *(cauza*

Rebait şi alţii contra Franţei, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, 25 februarie 1995, nr.26561/1995).

41. La fel, instanța de recurs relevă că, conform jurisprudenţei CtEDO, recursurile trebuie să fie efective, adică să fie capabile să ofere îndreptarea situaţiei prezentate în cerere, la fel recursul trebuie să posede puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri (cauza Purcell contra Irlandei, 16 aprilie 1991), pe când în recursul declarat, asemenea aspecte nu se regăsesc.
42. Prin urmare, din argumentele relatate şi ținând cont de faptul că, încheierea primei instanţe este întemeiată şi legală, instanţa de recurs reiterează concluzia de a respinge recursul declarat şi a menține încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 16 mai 2024.
43. În baza celor expuse, în conformitate cu art. 427 lit. a) Cod de procedură civilă, Colegiul civil Comercial și de Contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău-,

d e c i d e :

Se respinge recursul declarat de Guțul Evghenia.

Se menține încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 16 mai 2024, prin care s-a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată înaintată de către Guțul Evghenia împotriva Președintelui Republicii Moldova Sandu Maia cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele completului Ruxanda Pulbere

Judecătorii Dorin Dulghieru

Andrei Cașcaval